

Tóth András – Herpainé Lakó Judit

Eszterházy Károly Főiskola

totos@ektf.hu

lako@ektf.hu

IKT KOMPETENCIA FEJLESZTÉS A PEDAGÓGUS TOVÁBBKÉPZÉSBEN

Kutatás célja: közelmúltban az akkreditált pedagógus- továbbképzési programok – harminc, hatvan, százhusz órás programok – milyen tartalmakkal, ismerettel, tudással járultak hozzá a pedagógusok IKT kompetenciájának fejlesztéséhez.

Értékelő jellegű: az IKT kompetencia fejlesztését szolgáló programok országosan az összes akkreditált továbbképzésben milyen arányt foglalnak el, melyek a jellemző, meghatározó tartalmi elemek, az elméleti ismeret párosul-e gyakorlati felhasználói készséggel.

Az internet az USA-ban a 80-as években terjedt el, nálunk az egyetemi hálózaton 1990 körül, a publikus internet 1994-ben jelent meg és kezdett rohamos terjedésnek. Digitális írástudásról a 2000-es évek elejétől beszélhetünk, amikor is az e-maillal kezdte átvenni a hagyományos kommunikációs csatornák helyét, a bankszámláinkhoz is hozzáférhettünk az interneten keresztül és a híreket sem nyomtatott újságban, hanem online hírportálokon olvasunk sokszor.

Itthon 1990-től kapcsolódtak az egyetemek az Internetre. A felhasználók az egyetemi oktatók és hallgatók voltak. Pár évre rá indult a kereskedelmi Internet. 1996-ban indult a Sulinet program. A fejlettebb országokban – Nyugat-Európában – számos kormányzati program segítette a számítógép, a hálózatok elterjedését, az IKT eszközök oktatási intézményekben történő alkalmazását. Ezen országokban megkülönböztetett szerep jutott a pedagógusoknak, mint a társadalom olyan szereplőinek, akik döntően befolyásolhatják a fejlődés szempontjából nélkülözhetetlen új tudás elterjedését.

Tanítók, tanárok rendkívül kedvezményesen juthattak otthoni használatra gépekhez, szolgáltatókhoz, felkészítő kurzusok sokasága segített felismerni a nevelő – oktató munkában immár nélkülözhetetlen eszköztárt.

Átalakult az oktatástechnológia, a tantárgyak módszertana, a tanítás – tanulás folyamat egésze.

Számos kutatás bizonyítja, hogy az oktatás minősége a tanár, a pedagógus felkészültségétől, nyitott, innovatív személyiségétől függ.

Dolgozatunkban, előadásunkban a közelmúltban akkreditált pedagógus továbbképzésekben szereplő IKT programok gyakoriságát, azok tartalmi elemeit vizsgáljuk.

Napjainkban nincs olyan szakterület, melynek művelői ne képeznék magukat rendszeresen részben önállóan, részben szervezett formában. A különböző szervezetek stratégiai építkezésének meghatározó eleme a munkatársak tervszerű és folyamatos képzése, fejlesztése. A közszolgáltatásban dolgozók esetében is hasonló a helyzet, különösen igaz ez az oktatással, képzéssel, neveléssel foglalkozóakra. Számos program

segíti az új ismeretek elsajátítását, a készség szintű alkalmazást. A pedagógusok többségénél belső szakmai igény a megfelelő szintű „lépéstartás”, míg másoknál a fenntartói elvárások, a minősítési rendszernek való megfelelés motivál.

A továbbképzési kínálat tartalmában, időtartamában széles választási lehetőséget kínál. A közelmúltban egyre gyakoribb a távoktatási illetve a részben távoktatási forma elterjedése, mely feltételez alapvető informatikai és program ismerteket. A részvételt segítik a különböző pályázati források, fenntartói támogatások.

A szervezett továbbképzésekről legjobb áttekintést a Pedagógus- továbbképzési Akkreditációs Rendszerből, az ott akkreditált képzések adataiból nyerhetünk.

A Pedagógus-továbbképzési Akkreditációs Testület munkája, az akkreditáció folyamata és feltételei számos jogszabály által meghatározott keretben történik.

A feladatot meghatározó jogszabályok:

- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
- 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről
- 121/2013. (IV. 26.) Korm. rendelet az Oktatási Hivatalról
- 46/1999. (XII. 13.) OM rendelet a Pedagógus-továbbképzési Akkreditációs Testületről
- 2004. évi CXLI. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól
- 1158/2011. (V. 23.) Korm. határozat a jogszabállyal vagy közjogi szervezetszabályozó eszközzel létrehozott testületek felülvizsgálatáról

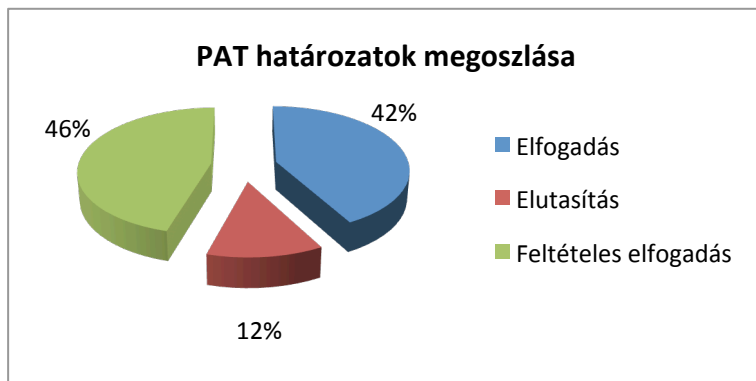
A pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről szóló 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet (továbbiakban: Rendelet) 2013. október 1-jén hatályba lépő rendelkezései szerint a pedagógus-továbbképzések akkreditációját érintő legfontosabb változás, hogy 2013. október 1-jét követően az akkreditációra benyújtott pedagógus-továbbképzések maximális óraszámja nem haladhatja meg a 120 órát. Az eljárás során a tanfolyami pedagógus-továbbképzési program értékelése a Rendelet 9/A. §-ában, a távoktató pedagógus-továbbképzési program értékelése a Rendelet 9/B. §-ában szereplő bírálati szempontsor alapján történik. A testület kialakította az egyes bírálati szempontok egységes szemléletű értelmezését.

Az egyszerűsített és jobban áttekinthető bírálati szempontok jelentősen könnyítették a programok tervezését, tartalmi építkezését, a szükséges időkeretek meghatározását.

A 2013. január-december időszakban a Pedagógus-továbbképzési Akkreditációs Testület (továbbiakban PAT) összesen 252 programot vizsgált, amelyek bírálatában 70 szakértő vett részt.

A megvizsgált kérelmek közül a PAT 106-ot javasolt elfogadásra. 31 programnál olyan súlyos hiányokat és hibákat talált, amelyek javítása csakis a program teljes átdolgozásával valósítható meg. A jogszabályi előírások értelmében ezek a kérelmek új eljárásban – a javítások elvégzését követően – újra beadhatók. A javításhoz segítséget nyújt a PAT részletes hibajegyzéke. A vizsgált időszakban 26 programot nyújtottak be újra.

A PAT 115 programot olyan formai vagy tartalmi hibákkal javasolt feltételes elfogadásra, amelyek javíthatóak ugyanabban az eljárásban. A javításhoz szintén segítséget nyújt a PAT részletes hibajegyzéke.

1. ábra: PAT határozatok megoszlása (%)

2013. évben vizsgált programok közül 154 program 30 órás, 35 program 31—60 órás, 6 program 61—90 órás; 91 óránál magasabb óraszámúban pedig 6 kérelem érkezett összesen.

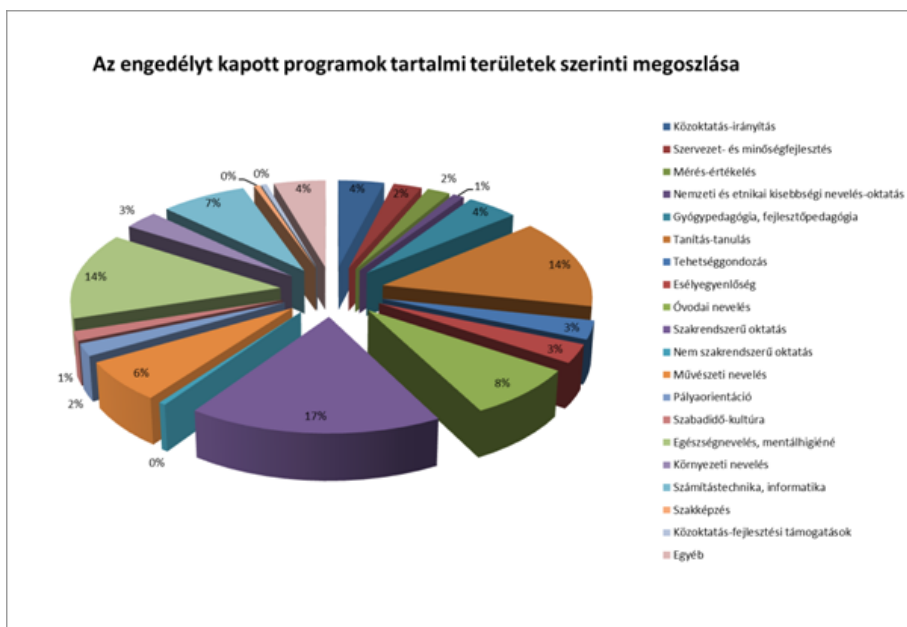
2. ábra: Az engedélyt kapott programok óraszám szerinti megoszlása (%)

2013. évben 201 db program kapott alapítási engedélyt.

Tartalmi területek szerinti megoszlásuk:

- Közoktatás-irányítás – 8db
- Szervezet- és minőségfejlesztés – 5 db
- Mérés-értékelés – 4 db
- Nemzeti és etnikai kisebbségi nevelés-oktatás – 2 db
- Gyógypedagógia, fejlesztőpedagógia – 9 db
- Tanítás-tanulás – 29 db

- Tehetséggondozás – 6 db
- Esélyegyenlőség – 6 db
- Óvodai nevelés – 16 db
- Szakrendszerű oktatás – 35 db
- Nem szakrendszerű oktatás – 1 db
- Művészeti nevelés – 13 db
- Pályaorientáció – 4 db
- Szabadidő-kultúra – 3 db
- Egészségnevelés, mentálhigiéné – 28 db
- Környezeti nevelés – 6 db
- **Számítástechnika, informatika – 15 db**
- Szakképzés – 1 db
- Közoktatás-fejlesztési támogatások – 1 db
- Egyéb – 9 db

3. ábra: Az engedélyt kapott programok tartalmi területek szerinti megoszlása (%)

Az engedélyezett programok közül mindössze 15 db az összes 7%-a foglalkozott a számítástechnika-informatika tartalmi területtel. Ez az arány a korábbi években is hasonló volt. Ha azt nézzük, hogy az elmúlt időszakban milyen eszköz, program-fejlesztések történtek, melyek hatékonyabbá tehetik a pedagógusok munkáját, akkor ez az arány úgy kinálható, mint szükségleti/keresleti oldalról is alacsonynak mondható. Külön felmérést, kutatást érdemelne, hogy a könnyebb tanítást-tanulást szolgáló oktatástechnológiai kompetenciák miért nem érvényesülnek kellő arányban a továbbképzésekben és a napi iskolai gyakorlatban.

A képzések tartalmi elemeit vizsgálva főbb területek, a résztvevőkkel szemben támasztott követelmények:

- Képes legyen kezelni a szövegszerkesztőt (Word), jegyzetek és tesztlapok létrehozásának céljából.
- Képes legyen a Word funkcióit alkalmazni a szövegszerkesztés során, a pedagógiai munka támogatásaként.
- Képes legyen stílusok használatára, a szöveg megszerkesztésére, kép, táblázat, grafikonok beszúrása a szövegtestbe, a fejléc-lábléc használatára, tartalomjegyzék készítésére.
- Képes legyen alkalmazni a táblázatkezelőt (Excel).
- Képes legyen az Excel funkcióit alkalmazni: adatbevitel a cellába, azok formázása, függvények alkalmazása és összesítések készítése.
- Legyen jártas a prezentáció-készítésben, Power Point programban.
- Tudják az interaktív prezentáció elkészítésének alapvető szabályait.
- Ismerjék a web 2.0 lehetőségeit.
- Legyenek jártasak az internet nyújtotta lehetőségek felhasználói szintű alkalmazásában, a webes felületeken fellelhető dokumentumok (pl. animációk, ábrák, szövegfájlok, ppt prezentációk, videók stb.) tanórai kereteken belüli felhasználásában. Ismerjék az oktatásban is alkalmazható internetes programok és adatbázisok használatát (pl: Google Earth, Picasa, Sulinet Digitális Tudásbázis, Magyar Elektronikus Könyvtár stb.).
- Képes legyen a továbbképzési program során elsajátított ismereteknek köszönhetően az önálló ismeretszerzésre, ismeretbővítésre, a folyamatos önképzésre informatikai területen.

A speciális tartalomnál például a résztvevők a tanfolyam végére ismerjék meg:

- az aktív táblák használatát,
- a táblához tartozó szoftver szolgáltatásait,
- egy szavazó-feleltető rendszert,
- az interaktív tananyag tanítási órába való beépítésének módszertanát,
- a korcsoport sajátosságaihoz illeszkedő ellenőrzési és értékelési módokat,
- a világháló lehetőségeit a tanítási órára való felkészüléshez, szakirodalom kereséséhez.

A tanultak alkalmazásával önállóan tudjanak hozott anyagból órai segédanyagot, interaktív oktatási anyagot készíteni.

Szerezzenek jártasságot az új információs és kommunikációs technikák (IKT) mindennapi oktatási célú alkalmazásában.

A közelmúlt programjaiban jelentek meg a következő elemek:

- Online együttműködés a hatékonyabb munka érdekében
- Elektronikus dokumentumkezelés
- A kérdőívszerkesztés
- Online prezentáció
- Fogalomtérkép – online fogalomtérkép
- Projektmunka online keretrendszerekkel
- Online keretrendszerek és közösségek
- Zárt keretrendszerek
- Online közösségi felületek

A Pedagógus-továbbképzési Akkreditációs Testület fenti adatai és a megnevezett leggyakoribb továbbképzési célok, tartalmak nem adnak, nem adhatnak teljes körű országos képet a pedagógusok információs technológiát érintő képzéseiről, továbbképzésekről. Számos esetben intézményi, belső kurzusokkal, a szakos kollégák által tartott foglalkozásokon sajátítják el a szükséges ismereteket. Az ismeretek szintje, az alkalmazás tanórai gyakorisága nagymértékben függ az intézményvezetéstől, a különböző munkaközösségek módszertani kultúrájától. Az kor követelményeinek megfelelő oktatástechnológiai jártasság, képesség, pedagógus közösségekben kétirányú építkezés, egyrészt határozott vezetői elvárás, másrészt a kollégák kellő motiváltsága. Ez utóbbi esetben alapvető, hogy saját szakterületükön felismerjék az ebben rejlő könnyebb, hatékonyabb tananyag feldolgozás, tanítás lehetőségét, és ennek következtében a tanulók eredményesebb ismeret elsajátítását. Ez a folyamat a kölcsönös megerősítésekre alapozva teljesebben ki, az intézményvezetés, pedagógusok és tanulók körében.

Felhasznált irodalom:

Pedagógus-továbbképzési Akkreditációs Rendszer dokumentumai www.pedakkred.oh.gov.hu

Pedagógus továbbképzésre vonatkozó hatályos jogszabályok:

- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
- 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről
- 121/2013. (IV. 26.) Korm. rendelet az Oktatási Hivatalról
- 46/1999. (XII. 13.) OM rendelet a Pedagógus-továbbképzési Akkreditációs Testületről